

Janusz Mróz

Dziedzictwo kultury i kultura krajów europejskich

Programy

Rady Europy oraz Komisji Kultury Unii Europejskiej

HEREIN to skrót
nazwy programu
(The european heritage
network) opracowanego
i sfinansowanego
przez Radę Europy.

W tym programie
tym pisaliśmy też w *Cenne, Bezcenne/Utracone* nr 3/33. O efektach działalności Rady można dowiedzieć się ze strony internetowej. Zachęcając do korzystania z tej wygodnej formy uzyskiwania informacji, przypomnijmy nieco faktów tworzących tło problematyki nazywanej ogólnie: narodowe dziedzictwo kultury. Rada Europy, działająca od 1949 r., skupia 40 państw: 15 państw Unii Europejskiej, większość państw Europy Środkowo-Wschodniej, Cypr, Maltę, San Marino i Turcję, cztery państwa członkowskie Europejskiego Stowarzyszenia Wolnego Handlu EFTA oraz europejskie republiki dawnego ZSRR, które przystąpiły do Rady Europy w latach dziewięćdziesiątych ubiegłego wieku.

Statutowe cele Rady Europy koncentrują się na działaniach ukierunkowanych na osiągnięcie jednoci państw członkowskich w poglądach na wspólne dziedzictwo kulturowe, rozwój ekonomiczny i społeczny.

Unia Europejska uznała działalność Rady Europy na tych forach i dopiero w 1973 r. powołana została przez Komisję Europejską, organ wykonawczy Wspólnoty, jednostka zajmująca się przygotowaniem propozycji i realizacją projektów w dziedzinie wolnego handlu dobrami kultury, poprawą warunków egzystencji artystów, poszerzaniem kręgów odbiorców kultury oraz sprawami konserwacji dziedzictwa architektonicznego Wspólnoty.

Polityka Unii w tym zakresie koordynowana z działaniami Rady Europy koncentruje się więc na problemach aktualnie nurtujących środowiska artystów i pracowników kultury w krajach europejskich. Wiele propozycji Komisji spotkało się z dużym zainteresowaniem. Zrealizowano np. bezcłowy eksport narzędzi artystycznych łącznie z takimi, jak instrumenty muzyczne czy profesjonalne kamery filmowe. Analizowany jest projekt wolnego eksportu dzieł sztuki (z wyjątkiem dzieł uznawanych za skarby narodowe). Znaczącym zamierzeniem Komisji jest utworzenie europejskiego centrum informacji o skradzionych dziełach sztuki. Jak do tej pory bazy danych o takich obiektach tworzone są na poziomie instytucji związanych z ministerstwami kultury poszczegół-

adres internetowy Herein:
www.european-heritage.net

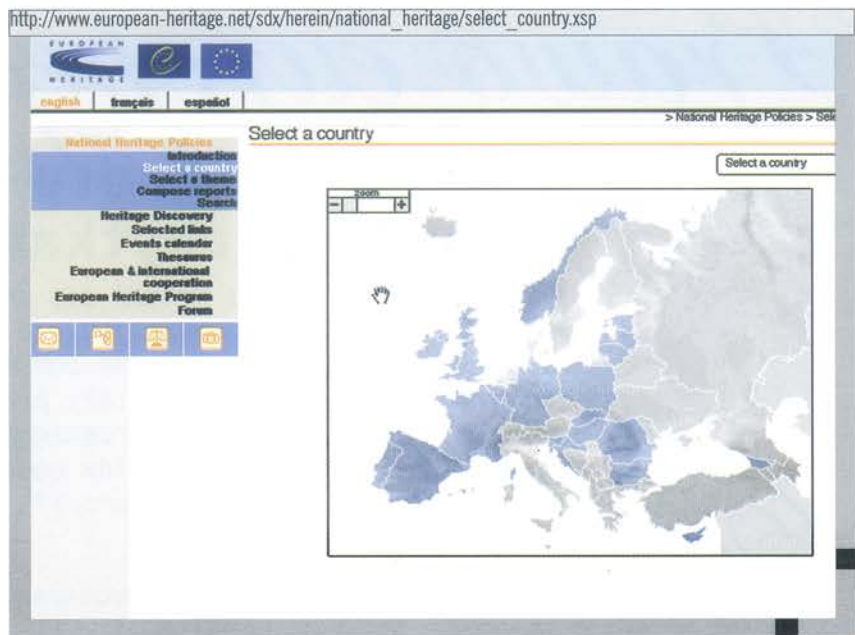
nych państw. (Lukę tę z pewnymi ograniczeniami wypełnia jednak The Art Loss Register – międzynarodowa baza danych skradzionych dzieł sztuki. Drugą instytucją realizującą analogiczne cele jest Interpol, wykorzystujący kontakty i metody komunikacyjne narodowych policji).

By uzupełnić działania Komisji, należy wymienić szereg programów i akcji projektowanych i wprowadzonych w życie. Akcją zmierzającą do poszerzenia odbiorców kultury były Europejskie Miesiące Kulturalne zorganizowane w 1992 r. w Krakowie, w 1993 r. w Linzu, w 1995 r. w Nikozji, w 1998 r. w La Valetcie.

Komisja była jednym z organizatorów Wystawy Pięćsetlecia w Sewilli, wspierała też finansowo wystawę Expo'98 w Lizbonie. Od roku 1982 pewne sumy przeznaczone są na tłumaczenie wielkich dzieł literatury współczesnej z języków mniej popularnych i mniej znanych. Dużym zainteresowaniem cieszy się Europejski Festiwal Filmowy, którego organizacją powierzana jest corocznie różnym ośrodkom. Ważną dziedziną, wymagającą zwykle dużych nakładów finansowych, jest konserwacja zabytków architektury. Dzięki zabiegom Komisji Kultury Unii Europejski Bank Inwestycyjny przeznacza corocznie kredyty na prace konserwatorskie. Z tych funduszy zrealizowano prace przy obiektach szczególnie ważnych, jak: Pałac Dożów w Wenecji, Partenon w Atenach, Kaplica Karola Wielkiego w Katedrze w Akwizgranie itd.

Jak się wydaje, najbardziej znanym programem obejmującym pomoc finansową dla państw europejskich jest program CULTURE 2000 na lata 2000–2004 z budżetem 167 mln euro. Program ten zastąpił trzy programy opatrzone nazwami *Ariane*, *Raphael*, *Kaleidoscope 2000*. *Ariane* wspierała wydawnictwa książkowe i czytelnictwo w ogóle. *Raphael* kładł nacisk na zwiększenie dostępu do obiektów dziedzictwa kultury. Oba te programy, przyjęte w roku 1996, uzupełniał miał *Kaleidoscope 2000*, którego celem miała być finansowa pomoc dla inicjatyw kulturalnych wychodzących ponad obszary narodowe.

Za niezwykle istotną Komisja uznała kwestię regulacji obowiązujących wszystkie telewizje w dziedzinie reklamy, etyki, sponsorowania, ochrony nieletnich przed treściami niepożądanymi itp. Od 1991 r. w krajach Unii obowiązuje dyrektywa, która uznaje prawo do wolnej transmisji TV, jeśli powyższe wymogi są spełnione.

Realizowane programy Media i Media II sponsorują wybrane produkcje filmowe i telewizyjne. Aktualny program *Media Plus* dysponuje budżetem 400 mln euro, co nawet przy drogich produkcjach filmowych czy telewizyjnych nie jest bez znaczenia.

Kolejną dziedziną, w jaką Komisja angażuje się ostatnio, jest sport z jego trudnymi problemami, jak np. doping, i skomplikowanymi powiązaniem, np. finansowymi z telewizyjnymi stacjami nadawczymi.

W działalności Rady Europy wyraźnie widzimy przyjętą granicę w obszarach należących do dziedzin kultury.

HEREIN – program obejmujący zagadnienia dziedzictwa w granicach narodowych wszedł w życie w 1998 r. Wielka Brytania, Francja i Hiszpania oraz Węgry opracowały tzw. raporty narodowe opisujące problemy i dokonania w kwestiach dotyczących narodowego dziedzictwa kultury. Opracowany schemat raportów pozwalał do pewnego stopnia punktować ten sam zakres problematyki w różnych krajach. Do programu zaproszone zostały wszystkie państwa Europy, które w Internecie mogły zamieścić wiadomości na temat swojego dziedzictwa kultury. Rządy wymienionych krajów przeznaczyły środki na tłumaczenie raportów na języki: angielski, francuski, hiszpański. W ramach programu HEREIN 2 (2000–2002 r.) kontynuowane były prace nad raportami narodowymi; zdecydowano też o konieczności opracowania słownika wyrażenia dotyczących dziedzictwa kultury dla osiągnięcia precyzyjnego porozumiewania się i wyznaczenia granic

zjawisk w różnym stopniu przenikających się w poszczególnych krajach europejskich.

Wybranych zostało ok. 500 słów i zwrotów, które poselekcjonowane utworzyły *Thesaurus* dziedzictwa kulturowego. Przyznane fundusze na zaprojektowany program HEREIN 2 E (2002–2003) pozwoliły na zawarcie umów z Bułgarią, Polską i Rumunią na tłumaczenie i opracowanie *Thesaurusów* w ich językach. Pod koniec terminu realizacji HEREIN 2 E do tworzenia słowników przystąpiły też: Cypr (język grecki), Słowenia, Litwa, Łotwa, Estonia.

W zakrojonym na europejską skalę programie zabrakło czynnego udziału Włochów i Niemców. Włosi swoją nieobecność tłumaczyli tworzeniem swoich, wydzielonych pod kątem różnych zastosowań, programów obejmujących zagadnienia dziedzictwa kultury, Niemcy, przewidując kłopoty z zebraniem raportów ze wszystkich swoich landów, zdecydowały się na opracowanie raportu z poziomu federacyjnego. Twórcy i koordynatorzy HEREIN nie zapomnieli o współpracy z agencjami UNESCO zajmującymi się dziedzictwem narodowym. Wyrazem tego było wspólne robocze spotkanie w Nikozji w maju br.

Zamknięcie programu HEREIN 2 E nastąpiło na początku czerwca 2003 r. Obecnie korespondenci narodowi mają możliwość dopracowywania *Thesaurusów* oraz poszczególnych rozdziałów raportów. Dzięki zastosowaniu oprogramowania XML, na bieżąco aktualizowane są dane. W Polsce Ośrodek Ochrony Zbiorów Publicznych będzie odpowiedzialny za aktualizację naszych danych. ❖